

In Europees verband is het "Verdrag van Malta" tot stand gekomen. Uitgangspunt van dit verdrag is het archeologisch erfgoed zo veel mogelijk te behouden. Waar dit niet mogelijk is dient het bodemarchief met zorg ontsloten te worden. Bij het ontwikkelen van ruimtelijk beleid moet het archeologisch belang vanaf het begin meewegen in de besluitvorming. Om dit meewegen te laten plaatsvinden wordt, naast de bestaande regelgeving en beleid, een economische factor toegevoegd. De kosten voor het zorgvuldig omgaan met het bodemarchief, dus de kosten voor inventarisatie, (voor)onderzoeken, bodemonderzoek en documentatie, worden door de initiatiefnemer betaald.

De provincie Zeeland en gemeente Middelburg streven naar een versterking van de relatie tussen archeologie en ruimtelijke ordening. In de geest van het Verdrag van Malta is in 2007 een wijziging van de monumentenwet 1988 in de vorm van de Wet op de archeologische monumentenzorg (WAMZ) van kracht geworden. Een belangrijk onderdeel van de WAMZ is dat de verantwoordelijkheid voor het cultureel erfgoed bij de gemeenten komt te liggen. In de WAMZ wordt geregeld dat de gemeenteraad bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Volgens de wet kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij een bestemmingsplan worden bepaald dat de aanvrager van een aanleg- en bouwvergunning een rapport dient over te leggen, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders voldoende is vastgesteld.

Vooruitlopend op de WAMZ hebben de Walcherse gemeenten een eigen archeologiebeleid geformuleerd en vastgesteld in de Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren 2006, die in 2008 is geëvalueerd in de Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren evaluatie 2008. Deze laatste nota schrijft nu het vigerende archeologiebeleid binnen de gemeente Middelburg voor, waardoor het provinciale archeologiebeleid op de tweede plaats komt. Om ervoor te zorgen dat het Nederlandse archeologisch erfgoed wordt beschermd en er bij ruimtelijke afwegingen rekening wordt gehouden met archeologische waarden, is vanuit het Rijk een Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) opgesteld, waarin alle bekende archeologische waarden zijn opgenomen. Terreinen van archeologisch belang of waarde zijn vastgelegd op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Om een indicatie te krijgen voor een archeologische verwachting is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld in de vorm van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Beide kaarten, naast enkele historische kaarten, liggen aan de basis van de Walcherse archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. De vrijstellingsregeling behorende bij het Walchers archeologiebeleid gaat uit van deze laatste kaart.

Onderzoek

Naar aanleiding van de eerste herziening van het bestemmingsplan Noordweg te Middelburg heeft de Walcherse Archeologische Dienst een beperkte bureaustudie uitgevoerd naar de te verwachten archeologische waarden in het gebied.

Hieruit is gebleken dat de parochie Brigdamme is gesticht in de 12^e eeuw. Op de historische kaart van Visscher en Roman uit ca. 1650 (figuur 1) is te zien hoe de bebouwing van de kom Zoutelande in de 17^e eeuw was uitgelegd. Uit de kaart van de gebroeders Hattinga uit ca. 1750 (figuur 1) blijkt dat de bebouwing iets is uitgebreid. Vervolgens blijkt uit latere kaarten en bijvoorbeeld ook uit de kadastrale kaart van 1852 (figuur 1), dat in en rond Brigdamme de daaropvolgende eeuwen nauwelijks toename van de bebouwing heeft plaatsgevonden. Wel lijkt de bebouwing langs de Noordweg tussen Brigdamme en Middelburg dichter te zijn geworden

Op basis van deze informatie is ten behoeve van de herziening de begrenzing van het AMK-terrein (AMK nr. 13431 - dorpskern Brigdamme) en dus van het archeologisch waardevol gebied op de voorschriftenkaart aangepast. De gebieden die volgens de geraadpleegde kaarten eeuwenlang tuinen en akkers, weiden of boomgaarden zijn geweest, zijn uit het AMK-terrein, zoals deze op de Archeologische Monumentenkaart staat gekarteerd, gesneden (zie donkergroen gebied in onderstaande afbeelding 4 uit 2008). In de ondergrond van de uitgesneden delen zijn geen archeologische resten te verwachten die samenhangen met de historische dorpskern van

Brigdamme. Hierbij komt een groot deel van de zuidelijke zone te vervallen maar wordt het AMK terrein ook uitgebreid in het noorden. Op de percelen Noordweg 398, 400, 402 en 389 heeft in het verleden ook bebouwing gestaan, deels gerelateerd aan het verder naar het westen gelegen hof Leliendale.

Binnen het AMK-terrein 13431 is nog speciaal het AMK-terrein 2361 begrensd. Onder het toponiem 't Hof Leg-af is hier het voormalig kerkterrein met kerkhof benoemd. Rondom de dorpskern kunnen archeologische resten van een vroegmiddeleeuwse nederzetting worden verwacht, die als voorganger van de parochie zou kunnen gelden.

Op het perceel achter Noordweg 284 – 294, ongeveer ter hoogte van de bijgebouwtjes 308a – 308k heeft in het verleden de hoeve of het buiten Rosenberg gestaan. Een deel van dit archeologisch waardevol terrein valt binnen de grenzen van het plangebied (rood gebied in figuur 2 uit 2008).

Figuur 1 Historische kaarten, van links naar rechts: ca. 1650, ca. 1750 en ca. 1852

Op de Walcherse archeologische beleidsadvieskaart wordt m.b.t. de vrijstelling geen onderscheid meer gemaakt tussen hoge en middelhoge verwachtingszones.

Voor gebieden gelegen binnen een straal van 50 meter rondom bekende vindplaatsen (zie blauw gearceerde cirkel op afbeelding uit 2008) gelden aparte vrijstellingsmaten. Ten tijde van deze herziening zijn de volgende vindplaatsen binnen de grenzen van het plangebied Noordweg bekend:

- Twee waarnemingen in ARCHIS (20459 en 20991) markeren het oude kerkhof en een verhoging van een vliedberg of de kerkterp. Beide waarnemingen vormen één blauw gearceerde cirkel in figuur 2.
- Aan de Noordweg 15 heeft een booronderzoek plaatsgevonden. In slechts één boring is een vondst gedaan die als waarneming in ARCHIS is opgenomen (WNG 401387). Omdat het terrein verder is vrijgesteld van onderzoek is de vondst niet als vindplaats opgenomen.

- Op het nieuwbouwtterrein aan de Gerbrandylaan is onderzoek uitgevoerd. Het terrein is vrijgegeven voor verder onderzoek. Wel staat in ARCHIS nog de waarneming dat vondsten zijn gedaan (WNG 403881). Ook deze waarneming is niet als vindplaats opgenomen.

Figuur 2 nieuwe inventarisatie archeologische (verwachtings-)waarden 2008 (bron: WAD)

In het nabije verleden zijn op enkele percelen onderzoeken uitgevoerd, waarbij geen archeologische waarden zijn waargenomen. Bodemingrepen op deze percelen zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek (grijs in figuur 2). Het gaat om de volgende onderzoeken:

- In het kader van de aanleg van het natuurontwikkelingsgebied 'Brigdamme' aan de oostzijde van Brigdamme is booronderzoek (omg. 7872) uitgevoerd, waarbij niets is gevonden. Het zuidelijke deel van dit grote gebied ligt binnen de grenzen van het plangebied.
- Hierboven zijn de onderzoeken aan de Noordweg 15 (omg. 12536) en de Gerbrandylaan (omg. 15009) beschreven.
- Aan de Noordweg 349-351 heeft een booronderzoek plaatsgevonden, waarbij niets is gevonden.

Beleid bestemmingsplan Noordweg

Het Walcherse archeologiebeleid is op de eerste plaats gericht op zogenaamd behoud *in situ*. Dit houdt in dat er naar gestreefd moet worden archeologische waarden ongestoord in de ondergrond te bewaren. Ingrepen die tot de aantasting van de verwachte archeologische resten leiden, moeten zoveel mogelijk worden vermeden. In geval van (plan)wijzigingen waarvoor graafwerkzaamheden noodzakelijk zijn, moeten initiatiefnemer er op worden gewezen, dat voorafgaand aan graafwerkzaamheden, die de in het Walchers archeologiebeleid vastgestelde diepten en oppervlaktes overstijgen, archeologisch vooronderzoek in de vorm van bureauonderzoek, eventueel gevolgd door inventariserend veldonderzoek, moeten worden uitgevoerd. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan verdere belangenafweging en besluitvorming plaatsvinden.

De Walcherse archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart dient als archeologisch toetsingskader bij de beoordeling van ruimtelijke plannen en projecten. Op basis van het Walchers archeologiebeleid en aan de hand van het in het kader van de totstandkoming van onderhavig bestemmingsplan door de Walcherse Archeologische Dienst uitgevoerde bureauonderzoek werden voor verschillende zones binnen het plangebied Noordweg de volgende beleidsregels vastgesteld:

Het bestemmingsplan voor het plangebied Noordweg beslaat vier verschillende zones, waarvoor volgens het gemeentelijk archeologiebeleid verschillende vrijstellingen gelden. Bijkomend geldt een specifieke regeling in de nabijheid van bekende vindplaatsen.

1. Het bestemmingsplan voor het plangebied Noordweg beslaat de historische kern van Brigdamme die als terrein van hoge archeologische waarde (AMK-gebied) op de voorschriftenkaart (figuur 2) in groen is aangeduid. Het Walcherse archeologiebeleid stelt dat binnen deze terreinen bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 60 m² voorafgegaan moeten worden door archeologisch onderzoek.
2. Het overige deel van het plangebied Noordweg beslaat een zone die op de archeologische beleidsadvieskaart voor Walcheren is aangegeven als gebied met hoge en middelhoge trefkans op archeologische vondsten (verwachtingszone). Hiervoor geldt dat bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 500 m² voorafgegaan moeten worden door archeologisch onderzoek (donkergeel aangeduid op de figuur 2).
3. In het plangebied Noordweg is een archeologische vindplaats bekend. Rondom deze vindplaatsen geldt binnen een straal van 50 meter dat bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 30 m² voorafgegaan moet worden door archeologisch onderzoek. Op de archeologische voorschriftenkaart (figuur 2) staat de 50 meter-zones rond de bekende vindplaats aangeduid als blauw gearceerde cirkel.
4. Tenslotte valt een kleine hoek van een terrein van een voormalige buitenplaats binnen de grenzen van het plangebied Noordweg (rood in de voorschriftenkaart figuur 2). Hier geldt dat bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 30 m² voorafgegaan moet worden door archeologisch onderzoek.

Advies over bovenstaande vrijstellingen kan ingewonnen worden bij de Walcherse Archeologische Dienst.